

El Sínode de l'Amazònia: nous camins de sinodalitat

Dll, 14/12/2020 per Catalunya Religió

(*Cristianisme Segle XXI*) El jesuïta **Víctor Codina**, que [va assistir al Sínode de l'Amazònia](#) convidat expressament pel papa Francesc, va parlar dissabte sobre el Sínode i els seus reptes en el nou 'Debat a Sant Ildefons' que convoca Cristianisme al Segle XXI. El ponent va exposar que la pandèmia i els seus problemes han deixat arraconat una mica el Sínode de l'Amazònia, malgrat que va actuar com una mena d'atri dels gentils. És a dir, en comptes de dialogar creients jueus i pagans a l'atri del temple jerosolimità, ho van fer els autòctons de l'Amazònia i l'Església jeràrquica oficial, vist que un Sínode és una reunió de bisbes. I encara va afegir que els autòctons es van poder expressar al Vaticà lliurement, com els speakers del Hyde Park Corner de Londres.

Ramon M. Nogués va destacar la formació del ponent –a Sant Cugat, Innsbruck i Roma–, la seva tasca com a professor de teologia de carrer, lligat en el període 1982-2018 a la Universitat Cochabamba (Bolívia) i a la teologia de l'alliberament, i per tant, professant una teologia més compromesa en el seguiment de Jesús que no pas especulativa. Home de [Cristianisme i Justícia](#), ha publicat llibres com ara *No extingáis el Espíritu* (2008), *Una Iglesia Nazarena* (2012), *Diálogo de un teólogo del posconcilio* (2013), *El Espíritu del Señor actúa desde abajo* (2015), *Sueños de un viejo teólogo* (2018) i alguns dels fulletons com *¿Ser cristià a Europa?* (2020).

Pinzellades de geografia i d'història

Codina va explicar que l'Amazònia comprèn una vasta regió de 7.000.000 km² i 9 països –Brasil i Perú, els de major extensió, seguits de Bolívia, Colòmbia, Veneçuela, Equador, Guaiana Francesa i Surinam– amb una població entorn dels 3 milions d'habitants. Bona part dels qual són indígenes, conformat per més de 400 tribus que parlen 240 idiomes pertanyents a 49 famílies lingüístiques.

És un dels llocs més rics del planeta, amb aigua i diversitat de flora, fauna, minerals, etc., però l'exploració dels seus recursos naturals per les multinacionals de tota mena -mineres, alimentàries, petrolíferes, forestals, etc. - cada dia l'està empobrint i posant sota un autèntic descontrol, amb molts líders assassinats. "La terra es dessagna perquè les multinacionals li han tallat les venes", va queixar-se una dona de la regió. Per al Papa, el poble de Déu d'aquell indret, sovint oblidat i sense perspectiva d'un futur serè, havia de trobar nous camins d'evangelització. I per això, el Sínode.

La història de les raons properes del Sínode comença el 19 de gener de 2018, quan el Papa, en una visita al Perú, en comptes de rebre una comissió d'indígenes, visita Puerto Maldonado, per escoltar-los. Un cop fet, denuncia fins a quin punt estan amenaçats, demana superar que les comunitats indígenes fossin tractades com a minories i condemna l'esterilització de les seves dones.

El juny del 2019 es publica el document base, treballat a partir d'una enquesta a 80.000 persones, que provoca reaccions polaritzades. El 9 d'agost de 2019, anuncia que el Sínode ha de superar tan l'aïllacionisme com el populisme i concebre la globalització no pas com una esfera sinó com un poliedre en què tots els pobles puguin conservar la seva identitat. El papa no el volia convertir tampoc en cap parlament polític.

El protagonisme dels autòctons

El sínode es reuneix a Roma del 6 a 27 d'octubre de 2019. El presideixen retrats dels màrtirs de l'Amazònia i dues estàtues d'una mare alletant el seu fill, nues, simbolitzant la mare terra que dona vida al món, que "algú" llençà al Tíber. Recuperades pels *carabinieri*, el papa demana perdó per aquell fet i vol que presideixin les reunions.

Hi participen 185 pares sinodals (bisbes de 9 països i alguns de la Cúria) i 35 mares sinodals (dones), 25 experts i 7 representants dels pobles amazònics. La premsa només parla d'alguns temes sensacionalistes -ordenació d'homes casats com a sacerdots, ordenació de dones diaconesses...-, però hi ha altres temes de gran interès sobre la teologia indígena, la pastoral necessària o l'Eucaristia com a conformadora de comunitat eclesial.

Com a línies de fons, la sortida de l'Església cap a les perifèries, amb llibertat i audàcia, defensant la vida de l'Amazònia i posant com a protagonistes els autòctons, no com a objecte de solidaritat, sinó com a subjectes de saviesa ancestral precristiana. Ells saben què vol dir "viure bé" -harmonia amb la comunitat, amb la natura i amb Déu-, en contrast al viure occidental del neoliberalisme opressor, que crea sols desigualtats.

Renovat el Pacte de les catacumbes

Sense caure en el mite del bon salvatge -els autòctons també tenen els seus defectes-poden oferir nous camins per entendre el futur de la humanitat. I es reclama exigir veu i vot per als laics, el rebuig de les evangelitzacions colonials que van de dalt a baix, l'acceptació de la manca de clergat que suposa una pastoral no pas de presència continuada sinó de visites esporàdiques -hi ha comunitats que no veuen un sacerdot sinó cada dos anys- i l'aposta per l'austeritat i una ecologia integral com a únic camí possible de futur. Res d'estrany que el 20 d'octubre,

seguint les passes d'alguns pares conciliars el 1965, alguns prelats renoven el ['Pacte de les catacumbes'](#) a les de Santa Domitila.

Hi ha qui ha dit que el Sínode va ser la concreció de la *Laudato sí'*, i si el papa havia declarat que no era una encíclica només verda o climàtica, sinó social i ambiental, tampoc l'horitzó del Sínode era merament eclesial. Per això el papa no va voler tocar el document final, ni comentar-lo ni substituir-lo. Acceptava el que s'hi havia dit i, quan algunes dones li van dir que en sortien decebudes, respongué "recojo el guante".

En canvi, en comptes de fer alguna mena de document canònic o jeràrquic va fer l'[exhortació Estimada Amazònia](#), amb quatre columnes clares: la social -on parla de les riqueses d'aquelles terres i dels perills que corrien-, la cultural -on compara el crit dels pobles autòctons contra les multinacionals com les dels israelites contra el faró egipci- l'ecològica -on parla de "pecat ecològic"- i l'eclesial -on demana un laïcat autònom i preparat capaç de desbordar situacions, amb una litúrgia de pròpia de ritus amazònics.

En aquesta exhortació, malgrat s'acull de forma diferent pels dos sectors eclesials -l'ortodox i el progressista-, el Papa vol superar els conflictes pastorals transversalment. Diu als bisbes que de vegades han d'anar al davant, però d'altres al mig o seguir al darrera). L'Església no ha de ser una duana de "prohibit el pas" sinó un àmbit de misericòrdia.

L'avenç una Conferència Eclesial

Una de les grans propostes va ser la constitució d'un organigrama episcopal per tota la regió amazònica. I el passat 20 de juliol de 2020 es constitueix no pas cap Conferència Episcopal de l'Amazònia, sinó una Conferència Eclesial de l'Amazònia -amb bisbes, preveres i laics i laiques-, per concretar les decisions sinodals. Va celebrar la primera reunió el passat entre el 21 i el 27 d'octubre de 2020. D'aquesta manera el papa "ha desbordat" la funció de les Conferències Episcopals i ha encetat el nou camí de la sinodalitat.

En un temps de pandèmia que ens ha fet tastar la fragilitat i la vulnerabilitat, no podem pensar a retornar a la "vella normalitat". Els signants del document es comprometien a "renovar l'opció preferent per als pobres", a abandonar "qualsevol tipus de mentalitat i actitud colonial", per anunciar "la novetat alliberadora de l'Evangeli de Jesucrist". Víctor Codina considera que el Sínode suposa l'ingrés a la [doctrina de l'encíclica Fratelli tutti](#) i que representa un signe d'esperança per a l'església sud-americana. El ponent va recomanar el [web del Sínode](#) i la lectura del llibre *Soñemos juntos: el camino a un futuro mayor* (Plaza & Janés, 2020).

Després de la xerrada hi va haver un veritable debat, sobretot entorn del fet que el Sínode va decebre una mica, pel fet que el papa el passat 3 de setembre acaba desaprovant el punt 11 del document final sobre la ordenació d'homes casats. Hi havia qui trobava que ja havia començat flux en no demanar els ministeris per a les dones.

Davant de la pregunta si el papa, a l'Amazònia, deixava fer i gairebé administrar els sacraments per laics, recolzat en el sacerdoci universal del qual tots gaudim, el ponent opina que no, que el papa, distingeix el món laic i l'ordenat, encara que vol un diàleg entre iguals entre ambdós. Hi ha qui troba massa units l'ordre i la jurisdicció, cosa que necessitaria un canvi de Dret Canònic. El debat va ser

dinàmic i espontani. Es considera un gran avenç el desbordament de les Conferències Episcopals per una Conferència Eclesial i, malgrat encara no s'hagin notat canvis, el ponent demostra tenir molta confiança en el proper sínode de bisbes que tindrà per tema la sinodalitat.